

fertilitat del sòl

Fer compost per a l'hort

Fer compost sembla una pràctica prou assequible per a tothom que tingui un espai exterior i vulgui millorar la salut del seu sòl. Però sempre hi ha petites dificultats que poden implicar que el procés no arribi a bon port o que comporti molèsties, com per exemple l'aparició de mosques i males olors. En aquest article, l'autora ens explica les qüestions més bàsiques que cal tenir en compte i com ha resolt particularment aquests entrebancs, fins i tot amb l'ajut de bestiar petit com les gallines, els ratolins i els gats.

TEXT I IMATGES: MONTSE ESCÚTIA, ENGINYERA AGRÒNOMA ESPECIALITZADA EN AGRICULTURA ECOLÒGICA I SÒCIA DE VIDA SANA.

Redescobrir el compostatge va ser una de les claus del naixement de l'agricultura ecològica, de la qual Sir Albert Howard, botànic i agrònom anglès, és considerat un dels pares. Howard va ser destinat a l'Índia a principis del segle XX, on va dirigir una finca experimental del govern a la localitat d'Indore. Allà va poder observar la manera tradicional en què la població local feia compostatge amb les restes de matèria orgànica per incorporar-les com a adob i com això repercutia en la salut dels conreus, els animals i la població.

Es tracta, doncs, d'una tècnica ancestral que es va perdre als països més industrialitzats, que van adoptar ràpidament les tècniques de la Revolució Verda i l'ús d'adobs químics com a mètode més comú de fertilització. L'ús de compost és imprescindible a l'hort familiar: millora l'estructura del sòl, afavoreix el desenvolupament dels microorganismes que asseguren una bona alimentació i estat sanitari de les plantes i serveix per a qualsevol tipus de sòl, sense risc de per-

judicar-lo o afavorir-ne l'erosió.

La tardor és el millor moment per endreçar la zona de compostatge i començar un nou procés pensant en el que necessitarem quan iniciem els nous conreus de primavera-estiu al final de l'hivern. A més, és una època de l'any en què tenim a la nostra disposició una gran quantitat de primera matèria per elaborar un bon compost: totes les restes dels conreus d'estiu que ja s'acaben, les fulles dels arbres que cauen, les restes d'arreglar el jardí, etc.

Com fer el compost per a l'hort

Hi ha molta literatura sobre com fer compost; i també moltes guies editades per ajuntaments i entitats que tenen com a objectiu promoure el compostatge de residus orgànics urbans. D'entrada tot sembla fàcil: fem una barreja equilibrada de residus orgànics, els reguem, preparam un munt, deixem que la natura faci la resta i al cap d'uns mesos tindrem un fantàstic compost per aplicar a l'hort. Però la realitat és molt diferent.

D'entrada necessitem com a mínim que la nostra barreja tingui un volum d'un metre cúbic; si no és així no es produeix la famosa pujada de temperatura ni els beneficis que comporta: esterilització de les llavors de males herbes i eliminació de possibles patògens. I això no sempre passa quan fem l'hort per primera vegada. A més, si fem servir les restes de cuina que anem produint cada dia, el nostre munt de compost té aportacions diàries de material.

Si volem fer un bon procés de compostatge, necessitem destinar prou espai per tenir una zona per acumular-hi les restes i una altra per formar el munt quan tinguem prou material acumulat. La zona ha d'estar protegida dels vents dominants, si són forts, i tenir ombra, si no el munt se'ns assecarà massa quan arribi la calor, i no ha d'estar enrajolada ni cimentada. El compost ha d'estar en contacte amb el terra perquè els microorganismes responsables de la fermentació hi puguin accedir.

A fi que el compost obtingut sigui

homogeni i no s'allargui massa el procés de compostatge, el més recomanable és que les restes més dures, les que aporten fibra i estructura, estiguin triturades. Si no tenim temps o ganes de fer-ho amb unes tisores d'esporgar el millor és disposar d'una trituradora, que, om que és un aparell que no es fa servir gaire, ens podem plantejar llogar-la o compartir-la amb algun veí. Si no triturarem les restes les anirem trobant cada vegada que passem el compost pel sedàs i les haurem de tornar a afegir al nou munt.

Si fem bé el procés, podem tenir a punt el compost quan arriba la primavera, moment en què haurem de preparar un nou munt per tenir compost disponible per a l'hort de la tardor. El més important és que la barreja entre matèria verda (herba segada, restes de plantes de l'hort, restes de cuina, etc.) i matèria seca (palla, fulles seques, restes de poda, etc.) sigui equilibrada; i que en començar el procés l'humitegem prou i no la compactem perquè l'aire circuli bé.

Quins problemes podem tenir

Podem tenir diversos problemes i solucions molt variades i adaptades a cada situació especial, com gairebé tot quan practiquem agricultura ecològica. Explico els que jo m'he trobat i com ho he fet per trobar-hi una solució:

- **No tenia espai per fer munts.** Volia un espai a prop de la cuina per portar-hi les restes orgàniques i no tenia prou lloc per fer munts; a més, la família volia que fos un espai endreçat. Per això vam optar per fer servir el típic compostador de plàstic. En tenim dos: en un hi anem afegint el material i també serveix de dipòsit, i en l'altre hi deixem compostar els residus un cop ja és ple.

Costa molt barrejar el material dins un compostador de plàstic, és gairebé impossible, tot i que al mercat venen una mena de pal per fer-ho. Per això va bé tenir dos bidons i quan un és ple es buida i es passa a l'altre; llavors és el moment de barrejar bé tot el material. En el meu cas tinc

Una proposta: el compost dels templers

El compostatge no és cap tècnica nova, els templers ja feien servir aquestes tècniques que els permetien collites abundants als horts dels monestirs. La més coneguda és el compost de maleses que feien a partir de la neteja dels marges; tot i que és una tècnica una mica entretinguda, se n'obté un compost de gran qualitat i val la pena provar-ho encara que només sigui una vegada per extreure conclusions dels resultats.

Per fer aquest tipus de compost només s'utilitzen branques d'arbres, arbusts i matolls del lloc com plantes aromàtiques, fruiters, vinya, esbarzers, etc. Aquests materials lignificats han d'estar vius i no secs. No s'utilitzen mai elements que procedeixin de coníferes (pins, xiprers, avets, etc.), ni les parts verdes com les fulles, ni fusta seca.

Un cop recollit el material i picades les branques en trossos no superiors a vuit mil·límetres es posen en remull durant vint-i-quatre hores, des de les deu del matí fins l'endemà a les deu del matí, d'aquesta manera els materials reben tot l'efecte beneficiós del dia i la nit. S'ha d'estar al cas de fer servir els materials que han estat triturats com a màxim quaranta-vuit hores abans de posar-los en remull, i un cop passades les vint-i-quatre hores exactes es treuen i es forma un munt però sense compactar. Si el temps de remull és superior a dos dies s'afavoreix el podriment i la dissolució dels elements minerals i la matèria orgànica a l'aigua.

El munt, de forma triangular, tindrà unes dimensions de 2,25 metres d'amplada, 1,5 metres d'alçada i llargada il·limitada amb un mínim d'1,5 metres ja que perquè es produeixi una bona fermentació el munt ha de tenir com a mínim un volum de cinc metres cúbics.

El munt format d'aquesta manera es deixa durant tres llunes, és a dir, durant vint-i-un dies; cal que el munt estigui sota la lluna plena o la lluna nova, així com la fase creixent i minvant. Transcorreguts aquests vint-i-un dies es prepara per fer el munt de compostatge definitiu. El munt s'obre amb l'ajuda d'una forca i es torna a fer una nova pila amb les mateixes dimensions que l'anterior, un cop formada es recobreix amb una capa de terra o de sorra que no contingui cap mena de resta vegetal ni animal i es recobreix amb residus vegetals lignificats secs. Aquesta capa també es pot fer amb resinoses, ja que en cap cas s'ha de barrejar amb el compost. Al cap de noranta dies el compost està a punt per ser utilitzat.

Als monestirs en posàvem una capa de set centímetres damunt de l'hort i calculaven quatre metres cúbics de compost per cent metres quadrats d'hort; aquest compost no s'enterrava mai.

La diferència principal d'aquest sistema és el remull al qual se sotmeten les restes vegetals; sembla que això dóna al compost propietats per regular la humitat del sòl i que permet, fins i tot, fer horta sense reg.

<http://www.ficem.es/tecnicas-de-compostaje-en-la-edad-media-el-compost-de-los-templarios/>

dos ajudants molt útils: ratolins que aprofiten les restes de menjar i que van fent galeries i afavorint l'aeració i unes quantes gallines que salten dins i graten buscant restes i insectes. Si tenim prou espai per fer el compost en un munt l'únic que hem de fer es desfer-lo i tornar-lo a muntar. Normalment amb un cop n'hi ha prou.

- **Es crien mosques.** Això és especialment cert quan fa calor i poses al compostador molta quantitat d'algun residu, per exemple, totes les restes de fer conserva de tomàquet. També si hi llences restes de carn o peix, però en el meu cas tenim gats, que són els que les aprofiten i per això no les posem al compostador. Per evitar les mosques s'ha d'intentar que residus àcids o que hagin fermentat a la cuina no quedin en l'aire: s'han de tapar i barrejar amb herba seca, palla o fulles. Al meu compost també es crien mosques soldat; de sobte et trobes un munt de larves marrons de mida considerable, fa una mica d'angúnia però a les gallines els encanta; de fet són molt útils perquè acceleren el procés de compostatge, l'airegen i impedeixen que es reproduïxi la mosca domèstica, que és molt més empipadora per als humans.

- **Es crien ratolins.** Per a mi són mols útils, i d'altra banda els gats en mantenen la població a ratlla; de manera que mantenim una convivència pacífica. Al llarg de deu anys només en dues ocasions m'han entrat a la cuina i, en aquest cas, l'única solució ha estat parar-los una trampa. Si la convivència no és possible el que cal és molestar-los tan sovint com sigui possible, remenant el compost i enterrar-hi totes les restes de menjar.

- **Quan tallo l'herba en tinc molta de cop.** Si es posa tota alhora dins el compostador es podreix perquè té massa humitat i crea una capa impermeable que impedeix la circulació de l'aire i l'aigua. El que faig es deixar-la fora uns dies i quan està seca l'afegeixo al compostador.

- **Hi ha alguns materials com el paper de cuina**

blanc, les peles de taronja o els pinyols d'alvocat que es degraden molt lentament i si n'hi posem molta quantitat ens ho anirem trobant quan passem el compost pel sedàs. Jo he deixat de posar el paper blanc al compostador, però hi continuo posant altres restes vegetals més dures encara que vagin passant d'un munt a l'altre. Sempre serveixen per donar volum i afavorir la circulació de l'aire.

Encara que jo no els he patit, hi ha altres problemes sempre relacionats amb el procés inicial de barreja. Per exemple, si té massa aigua les restes es podreixen i fan pudor; i si en té massa poca no comença a compostar i apareixen uns filaments de color blanc que són fongs. Li pot costar molt de fer-se perquè no hi ha prou matèria verda, o al contrari, tenir poca matèria estructurant i llavors puja molt la temperatura però la matèria gairebé desapareix i no es forma compost. La solució sempre passa per trobar l'equilibri just i afegir-hi el que ens falta: matèria verda, matèria seca, aigua o aire. I tornar a començar refent el munt. 🌸

**CELLER COOPERATIU
DE SALELLES, S.C.C.L.**

Secció ecològica

Pinsos compostos per a tot tipus d'animals, fitosanitaris, adobs i netejadora de cereals per a la ramaderia i l'agricultura en producció ecològica.

Ctra. Igualada, s/n. Manresa.
Tel. i fax: 93 872 05 72
coopsalelles@coopsalelles.com
www.coopsalelles.com

01. Pila de compost a punt de remenar.

02. Les gallines picotejant en el compost.

03. Contenidors públics de compost.